

DAREMNIE (33) *av*

a jasne, oba e prawdopodobnie jasne (tak w daremno, daremny i w formancie -e; Cn pierwsze e pochylone, drugie jasne).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. Na próżno, niepotrzebnie, bezskutecznie; inaniter, nequicquam, frustra, vacanter, incassum Cn (23): W tym przykazaniu Bożim zakazuje pan Bog abyśmy na ymię iego daremnie nie przilięgali/ nie przeklinali *SeklKat* E4; [posłowie mówili] W którym iż jest przedniejszy [pokój] domowy, potrzebuje pirwego opatrzenia, boby daremn(i)e inny każdy postronny obmyślwan był, gdyby ten wewnętrzny, który się barzo szyrzy, a musi być każdemu zebraniu szkodliwszy, upokojon nie był. *Diar* 84; *GroicPorz* C3v; *GrzegRóżn* K4; *RejPos* 172; Owizem iefliby kto miecz nolił dáremnie/ komuby gi BOG do ręku dał/ żeby go on od krwi záuściagał [...] tedyby tym lámym przekłętym został. *CzechRozm* 254v; *SkarŻyw* 436; Y dziwno mi temu iż dáremnie tę ták wielką pracą podiał: bacząc to iż fwey obietnicy dofyć wczynić nie miał. *CzechEp* 175, 35; *Phil* E; *CiekPotrHerb*)?(3.

Zwroty: »brać imię Pana Boga (a. boże, a. pańskie święte) (na)daremnie« [szyk zmienny] (7): Y yne haniebne przeklinania czynia [...] á fnać fię tego więcey naucza od fwoych rodziczow [...] brac nadaremnie ymię Boże/albo czartowłkie. *SeklKat* F3, B2, E3v, F3v [2 r.]; A nád nim iefzczę wiśi tężfzy bicż od niego/ Co brał w wftá daremnie święte Imię iego. *PaprPan* Ee3v; Iákoby ono prawo nie do Chrześcijánow nienależáło; Imieniá Bożego dáremnie niebierz/ áni fáłfzywie wżyway. *ModrzBaz* 140v.

»daremnie (u)czynić« [szyk zmienny] (4): Chwałą cię to prawdą wftý/ y boią fię ciebie/ iáko fá od ludzi wyuczeni/ ále to dáremnie czynią/ chwały thy tákowey nie przyimuiesz. *CzechEp* 37, 297 [2 r.]; Wáżę fię y tę prósbę wczynić dáremnie *PudłDydo* A4v.

Szereg: »prożno i daremnie« (2): iż Bog oćiec náłz prawdziwy ieft/ y nie prożno y dáremnie nie mowi y nie czyni *CzechEp* 297, 297.

Wyrażenie przyimkowe: »na daremnie« (6): nic nie lituiąc oney niewinney krwi iego/ która ieft nádaremnie dla ciebie przelaná *RejPos* 30v. Cf »brać imię Pana Boga (na)daremnie«.

2. Za nic; z łaski; bez zasług; *gratuitus* *Mącz*; *gratis* *Vulg* (7) : á ma wierzić że mu grzech ieft daremnie odpufczon żrofkazania á miłofierdzia bożego *SeklKat* X3v, S4v; Ktorzy byli pomárli w grzechách/ Przez Chriřtuřá fá ożywieni. Nie fwymi wczynkámí/ ále dáremnie przez wiáę Chriřtuřowá. *WujNT* 669.

Przysłowie: *bibl.* dáremnieście wzięli/ dárem dawaycie [*gratis accepistis gratis date*]. *BibRadz Matth* 10/8.

Szeregi: »z łaski, daremnie« (1): A ták choćby ich z łáłki fwey dáremnie/ wybáwił z oney niewoley ćieleřney/ w którą fię fami dobrowolnie złościami fwymi záprzedawali. *CzechRozm* 119.

»daremnie, bez (krom) zasług« (2): *Gratuitus* Ten który z fwey chuci co czini/ Daremnie krom którých zasług. *Mącz* 149a; wřeláki człowiek wřprawiedliwiön ieft od páná Bogá fzczyřá łáłką iego [...] á to dáremnie/ bez żadnych zařług nářznych *BiałKat* 28v.

3. *Niesłusznie, bez powodu, bezpodstawnie; fałszywie; perperam* *Calep*; *gratis* *Vulg* (3) : *Calep* 787b; [*jest napisane*] Ze mię daremnie (*marg*) niesłufznie. (–) mieli w nienawiści [*Quia odio habuerunt*

me gratis]. *WujNT Ioann* 15/25; Więc ci co cudze rzeczy biorą potáiemnie, Ná vbořtwo przyczynę kłáda, choć dáremnie. Czáfem teź ná řzátáná, gdy przyczyn nie řtanie, Czáfem ná Bogá: czáfem ná złe wychowánie. *KlonWor* **v.

Cf **DAREMNO**, **DARMIE**, **DARMO**, **NIEDAREMNIE**

JW